

מתוך סדרת הספרים "לב המועדים"

עלון לב המועדים

גליון סב הלכות והליכות בענין "ברכת אילנות"

על מה מברכים

אין מברכים ברכת אילנות אלא על לבלוב של אילנות דווקא ולא על זרעים וירקות אף שהוציאו פרחים (פמ"ג רכו ס"ק א, ערוה"ש שם).

הטעם שאין מברכים ברכה זו גם על זרעים וירקות לפי שהברכה היא על דבר שאינו הכרחי לאדם לקיומו ובכל זאת ברא אותם הקב"ה משא"כ זרעים וירקות הם הכרחיים לחיי האדם (ערוה"ש רכו א).

סוגי אילנות: אין לברך אלא על אילנות של פירות הראויים לאכילה שעתידים ליהנות מהם בני אדם (משנ"ב רכו ס"ק ב). ולכן עין סרק אין מברכים עליו.

הטעם שמברכים דווקא על אילני פרי משום שבפירות של אילני סרק שאינם עומדים לאכילה אין שום הנאה לבריות בחידוש ולבלוב האילנות באביב ולא שייך לומר "וברא בו אילנות טובות ליהנות בהם בני אדם".

מהו לכלוג: כשהפרי קטן מאוד ומתחיל לבצבץ יש בראשו כעין פרח בדמות שושנה וכשמתחיל הפרי לצמוח נופל הפרח ונראה הפרי (עין משנ"ב רכו ס"ק ב).

זמן הברכה

הטור והשו"ע (רכו א) כתבו היוצא בימי ניסן, משמע דווקא ימי ניסן (שו"ת לב חיים ח"ב סימן מד), וכן על פי הקבלה יש ענין לברך בחודש ניסן דווקא (החיד"א בספרו מורה אצבע סימן ז אות קצה), והטעם: לפי שהנשמות מעולם העליון משוטטות בימי ניסן בגנים ופרדסים ועל ידי הברכות זוכות לעילוי נשמה ומתפללים על החיים אשר בעולם הזה, ומטעם זה יש להקפיד לברך ברכה זו דווקא בחודש ניסן (חיד"א שם קצמ).

המשנ"ב (רכו ס"ק א בשם אחרונים) כתב אורחא דמילתא נקט [ניסן] שאז דרך ארצות החמים לבלבב האילנות, וה"ה בחודש אחר כל שרואה הלבולב פעם ראשון מברך.

טעם אחר למה נקטו ימי ניסן שאם היה כתוב סתם שמי שרואה אילנות מלבבלב מברך הו"א שאם ראה פעם אחת ובירך ולאחר ל' יום ראה

ברכת האילנות (שו"ע רכו)

"אמר רב יהודה האי מאן דנפיק ביומי ניסן וחיי אילני דקא מלבלבי יברך "בא"י אמ"ה שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות מהם [להתנאות בהן] בני אדם" (ברכות מג, ב).

ביאור הברכה בברכה זו אנו נותנים שבה והודאה להש"ת שברא בשביל האדם גם דברים שאין בהם הכרח לחיי האדם כמו פירות האילן (ערוה"ש רכו יא).

הטעם בכרחה זו

משום שלבלוב האילנות בא מזמן לזמן וגבורת ה' ניכרת כשרואים עצים יבשים שפורחים (שטמ"ק ברכות מג, ב ד"ה האי מאן דנפיק).

טעם אחר: כדי שיזכור האדם כשיראה את האילנות וישים אל ליבו שהאילנות בזמן הזה הינם דשנים ורעננים ואחר כך נהפכו בימות החורף לעצים יבשים כי אדם עין השדה.

טעם אחר: אנו מודים לקב"ה על שלא הסתפק בנתינת צרכינו המינימלים אלא הוסיף הוא והעניק לנו פירות משובחים עצי נוי ועוד (ערוה"ש רכו).

בריות טובות: הטעם שמוזכרים בברכה לשון "בריות טובות": כדי שילמד אדם מוסר מאילנות הטובים המלבלבים והאדם עין השדה להיות ג"כ בחינת טוב למצוא חן ושכל בעיני אלוהים ואדם (הגדש"פ לבן איש חי דרוש לחודש ניסן).

חיוב או מידת חסידות: אין חיוב ללכת ולראות את האילן בפריחתו כדי לברך עליו, אך מידת חסידות היא כדי לשבח את הקב"ה (שו"ת תשובות והנהגות ח"א קד). ומדייקים מלשון הגמרא בברכות (מג, ב) שכתבה "האי מאן דנפיק וחזי" משמע אם יצא וראה, וכן מלשון הראשונים והפוסקים שנקטו לשון הרוואה בימי ניסן.

ועל הנהגה בברכת האילנות עליו נאמר (בראשית כז) "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'... ויתן לך אלוהים" וכו' (סדר ברכות ה, ב מובא בא"ר רכו א).

הידעת !

- תחנון – הטעם שאין אומרים תחנון ביי"ג ניסן אף שאין בו הקרבת נשיא ואינו יו"ט.
- קמחא דפסחא – הטעם שתקנו קמחא דפסחא בפסח יותר משאר צדקה של ימים טובים.
- ברכת האילנות – הטעם שמברכים על אילנות ואין מברכים על ירקות.
- הגעלת כלים – הטעם שמברכים על טבילת כלים ואין מברכים על הגעלת כלים.
- נקיון הבית – מהו המקור לסיוד הבית מחדש בחודש ניסן.
- חומרות בפסח – הטעם שנהגו ישראל להחמיר חומרות בפסח יותר מכל השנה.
- הכשרים – הטעם למנהג העולם לקנות אקונמיקה כשרה לפסח.
- מצת מצווה – מהו הענין ליקח מצות הנאפות בתוך ל' יום מפסח.
- תענית בכורות – הטעם שרק בתענית זו מצאנו שיכולים ליפטר על ידי צום.
- ער"פ – הטעם שנהגו איסור אכילת מצה ואיסור מלאכה בער"פ ולא נהגו כן בערב סוכות.
- ליל פסח – בשו"ע כתוב שאין לישון עד שתחטפנו שינה הטעם שנהגו להקל בזה.

מאות הלכות מנהגים וטעמים רבים בספר
"לב המועדים פסח וחודש ניסן"

ניתן להשיג בבתי הכנסת ובבית המחבר
רחוב ראב"ד 5 משפחת לב 052-7668608

"כל השביעין חביבין"

כרכי לב המועדים שיצאו בסייעתה דשמיא: אלול ר"ה, חנוכה, פורים וחודש אדר,
הגדה של פסח, ספירת העומר שבועות, שלושת השבועות, "פסח וחודש ניסן",

חדש

לב
המועדים

פסח
וחודש ניסן

הלכות
מנהגים
טעמים

הגדה
של פסח

לב
המועדים
הלכות
מנהגים
טעמים

